

УДК 796.011.3:615.214.24 (470+571)
ББК 75.116

Пилип Солдатенков, Юрій Олійник,
Богдан Мицкан

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ АНТИДОПІНГОВОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

Розвиток олімпійського руху в світі, а також надмірна комерціалізація спорту, сприяли виникненню різного роду негативних явищ. Зокрема, вживання допінгу, політизацію, комерціалізацію олімпійського спорту, екологічні проблеми проведення Олімпійських ігор, та функціонування олімпійських об'єктів після проведення Ігор.

Грошові винагороди за спортивні досягнення атлетів у провідних держав світу і країн що розвиваються часто не відповідають фінансовим реаліям соціального забезпечення в країні. Такі явища нажаль підкріплені людською жагою до збагачення та здобуття слави і популярності. Відтак спортсмени та тренери невмозмі встояти перед спокусою і застосовують допінг в системі спортивної підготовки. Такі тенденції, нажаль руйнують одвічні ідеологічні принципи та ідеали олімпізму, який є філософією і фундаментом сучасного олімпійського руху.

Названі аспекти зумовлюють вразливість олімпійського руху, а отже, він потребує допомоги та захисту своїх цінностей. У зв'язку з цим, питання допінгу, екології, політики тощо неодноразово ставали предметом обговорення на міжнародних конференціях і заходах МОК, МОА, ЮНЕСКО, ООН, Грінпіс [6, 8].

Вірогідно, що цілком подолати проблему допінгу в спорті не вдасться, оскільки, рівень економічного, політичного, культурного і освітнього розвитку країн, які беруть участь у Олімпійських Іграх сучасності, значно відрізняються. Проте попередити поглиблення цієї проблеми ми зобов'язані.

Цілком очевидно, що найефективнішим засобом боротьби з допінгом може стати антидопінгова освіта, яка включатиме в себе комплекс педагогічних і практичних заходів, які формуватимуть негативне ставлення до вживання заборонених препаратів і методів в спорті. Попередити спортсмена про негативний вплив допінгу на організм людини, який значно скорочує його спортивну кар'єру.

Таким чином, в навчальний процес студентів ВНЗ сфери фізичного виховання і спорту Російської Федерації впроваджено методіку формування ціннісних орієнтацій антидопінгової спрямованості. Використання методіки дозволило підвищити рівень антидопінгової компетентності майбутніх фахівців в галузі фізичного виховання і спорту.

Ключові слова: допінг, навчальний процес, методика, антидопінгова освіта.

Развитие олимпийского движения в мире, а также чрезмерная коммерциализация спорта, способствовали возникновению различного рода негативных явлений. В частности, употребление допинга, политизации, коммерциализации олимпийского спорта, экологические проблемы проведения Олимпийских игр, и функционирования олимпийских объектов после проведения Игр.

Денежные вознаграждения за спортивные достижения атлетов в ведущих государствах мира и развивающихся стран часто не соответствуют финансовым реалиям социального обеспечения в стране. Такие явления, к сожалению, подкреплены человеческой жаждой обогащения и получения славы и популярности. Поэтому спортсмены и тренеры не в состоянии устоять перед соблазном и применяют допинг в системе спортивной подготовки. Такие тенденции, разрушают вечные идеологические принципы и идеалы олимпизма, который является философией и фундаментом современного олимпийского движения.

Названные аспекты обуславливают уязвимость олимпийского движения, а следовательно, он нуждается в помощи и защите своих ценностей. В связи с этим, вопрос допинга, экологии, политики и т.д. неоднократно становились предметом обсуждения на международных конференциях и мероприятиях МОК, МОА, ЮНЕСКО, ООН, Гринпис [6, 8].

Вероятно, полностью справиться с проблемой допинга в спорте не удастся, поскольку, уровень экономического, политического, культурного и образовательного развития стран, принимающих участие в Олимпийских Играх современности, значительно отличаются.

Однако предупредить углубление этой проблемы мы обязаны. Вполне очевидно, что наиболее эффективным средством борьбы с допингом может стать антидопинговое образование, которое будет включать в себя комплекс педагогических и практических мер, цель которых будит формирование негативного отношения к употреблению запрещенных препаратов и методов в спорте. Они предупредят спортсмена о негативном влиянии допинга на организм человека, что значительно сокращает его спортивную карьеру.

Таким образом, в учебный процесс студентов вузов сферы физического воспитания и спорта в Российской Федерации внедрена методика формирования ценностных ориентаций антидопинговой

направленности. Использование методики позволило повысить уровень антидопинговой компетентности будущих специалистов в области физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: допинг, учебный процесс, методика, антидопинговое образование.

The development of the Olympic movement in the world, as well as the excessive commercialization of sport, contributed to appearing of various kinds of negative phenomena. In particular, the use of doping, politicization, commercialization of the Olympic sports, environmental issues arising when conducting the Olympic Games and operation of Olympic facilities after conducting the Games.

Remuneration for athletes' sporting achievements in leading countries and developing countries often does not meet the financial realities of social welfare in the country. Such phenomena are, unfortunately, supported by the human thirst for enrichment and gaining fame and popularity. Thus, athletes and coaches are unable to resist the temptation and use doping in sports training system. These trends, unfortunately, are destroying the eternal ideological principles and ideals of the Olympism, which is the philosophy and the foundation of the modern Olympic movement.

The above-mentioned aspects determine the vulnerability of the Olympic movement, and therefore, it needs help and protection of its values. In this regard, the issues of doping, ecology, politics etc. have repeatedly been discussed at the international conferences and events of the IOC, the IOA, UNESCO, the UN, and Greenpeace.

It is likely that it will be quite hard to overcome the problem of doping in sports, since the level of economic, political, cultural and educational development of the countries participating in the modern Olympic Games differs very much. However, we must prevent the worsening of the problem.

It is quite obvious, that the most effective way to combat doping may be the anti-doping education, which will include a range of educational and practical measures that will form a negative attitude towards the use of prohibited substances and methods in sport, as well as warn an athlete about the negative impact of doping on the human body that can significantly reduce their sport career.

Therefore, in the educational process of university students studying physical education and sports has been implemented a method for forming the values of anti-doping orientation. Use of the method allowed improving the level of the anti-doping competence of the future experts in the field of physical education and sports.

Keywords: doping, educational process, technique, anti-doping education

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. У сучасних умовах підготовки спортсменів і тренерів назріла гостра необхідність запровадження освітніх методик, що сприяють формуванню знань і переконань антидопінгової спрямованості. Однак, на сьогоднішній день ВНЗ фізичної культури, володіючи багатою теоретичною та методичною базою, не готують студентів до дій в умовах, що склалися в спорті, в зв'язку із загостренням проблеми вживання заборонених речовин і методів. У результаті виявилася суперечність між недостовірними уявленнями студентів про проблему допінгу і відсутністю системних заходів, ефективних засобів і методів антидопінгової освіти у ВНЗ фізичної культури. Вирішенням даної проблеми повинно послужити впровадження у навчальний процес ВНЗ методик спрямованих на формування моральних установок і високого рівня антидопінгової освіченості студентів.

Розвиток олімпійського руху, розширення його географії детермінувало виникнення ряду проблем та негативних явищ, а саме: вживання допінгу, політизацію, комерціалізацію олімпійського спорту, екологічні нюанси проведення Олімпійських ігор. Названі аспекти зумовлюють вразливість олімпійського руху, а отже, він потребує допомоги та захисту своїх цінностей. У зв'язку з цим питання допінгу, екології, політики тощо неодноразово ставали предметом обговорення на міжнародних конференціях та заходах МОК, МОА, ЮНЕСКО, ООН, Грінпіс.

На нашу думку, кадрова підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання повинна містити розділи зі згаданих проблем олімпійського руху. Наукові праці засвідчують, що допінг виник і застосовувався ще в Давній Греції. У ХХ столітті з'явився хімічний допінг. До нього належать препарати, які стимулюють діяльність нервової системи, збільшують м'язову масу, покращують координацію рухів, зменшують вагу тіла, маскують вплив анаболічних стероїдів. На сьогодні відомі генний, статевий

допінги. Окрім цього, спортсменки вагітніють для гормонального сплеску в організмі [6, 7, 8].

Як зазначає професор В. Родіченко [10], саме допінг є найгострішою проблемою олімпійського спорту. Існують різні варіанти вирішення цього питання. Пропонують, наприклад, дозволити усім спортсменам використовувати будь-що задля перемоги та рекордів. Така пропозиція, на нашу думку, є зухвалою та негуманною, адже це сприятиме знищенню здорового покоління, руйнуванню цінностей й культурних надбань людства, знищенню ідеалів олімпізму, основою яких є принцип чесної гри.

В останні роки особливо актуальним стало питання чистоти олімпійського спорту, оскільки перемоги на масштабних міжнародних аренах не тільки приносять славу спортсмену чи державі, за яку він виступає, але, як правило, ваблять пристойними грошовими винагородами. Тому часто меркантильність тренера та його вихованця призводять до свідомого порушення правил [6, 11].

Ми вважаємо, що “корінь” цієї проблеми лежить у площині свідомості людини, її морально-етичних норм, виховання, особистих переконань, а найбільше – залежить від рівня життя спортсмена й тренера. Думаємо, що першоджерелом вживання допінгу є слабкість людини перед марнославством, а вже потім бажання наживи. Це доводять факти вживання допінгу атлетами Давньої Греції на античних Олімпійських іграх, адже особливих матеріальних благ олімпіонік на той час не отримував, проте він здобував славу.

Існує чимало прикладів вживання допінгу на Олімпійських іграх сучасності, що завершувались міжнародними скандалами. Дискваліфікації, позбавлення нагород і титулів на сьогодні стали нормальним перебігом Олімпійських ігор, чемпіонатів світу, Європи та інших світових спортивних форумів [2, 6].

Активне зростання допінг-скандалів зумовило необхідність проведення МОК засідань, сесій та конференцій, присвячених цій проблемі. Найбільш масштабним заходом стала конференція в Лозанні (2–4 лютого 1999 р.), де було більше ніж 600 делегатів. Її результат – Лозаннська декларація про боротьбу з допінгом у спорті, яку склали шість розділів, а саме: Освіта, профілактика і права спортсменів; Антидопінговий кодекс олімпійського руху; Санкції; Міжнародне незалежне антидопінгове агентство; Відповідальність МОК, МСФ та Спортивного арбітражного суду; Співробітництво олімпійського руху з громадськими організаціями.

Наступними кроками у боротьбі з допінгом стала 110 сесія МОК, яка відбулася 11–12 грудня 1999 року в м. Лозанна, де було прийнято такі рішення:

1. Клятва олімпійців повинна містити положення про спорт без допінгу. Точний текст слід узгодити з “Комісією атлетів”.

2. У кожного спортсмена має бути “паспорт” з інформацією, що сприятиме ефективному проведенню допінг-контролю. Таку систему повинно ініціювати Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА).

3. МОК як відповідальна організація за проведення Олімпійських ігор мусить проводити допінг-контроль спортсмена паралельно з його акредитацією;

4. У випадках апеляції проби “А”, пробу “Б” слід зробити в іншій лабораторії. Цю систему повинна реалізувати ВАДА.

5. Види спорту, де не виконують Антидопінговий кодекс олімпійського руху та не проводять перевірки згідно з правилами ВАДА, не можуть залишатися в програмі Олімпійських ігор. Якщо це стосуватиметься видів спорту, визнаних МОК, то вони втрачатимуть таке визнання [7].

Велику роль у боротьбі з допінгом відіграє ЮНЕСКО. Так, 18 жовтня 2005 року на Генеральній Конференції була обговорена та одностайно прийнята Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом [5, 6].

На сьогодні більш актуальним стає питання генетичного допінгу, особливістю якого є те, що його важко виявити. Для прикладу ген (IGF-1) не розповсюджується за межі м'яза, у який його ввели. Допінг – загроза для олімпійського спорту. Він нівечить ідеологію олімпізму, руйнує загальнолюдські цінності та норми моралі. Жахливість ситуації полягає також у тому, що дія багатьох препаратів є практично не дослідженою і науковці не можуть дати точних прогнозів щодо впливу цих речовин на організм людини, не говорячи вже про наступні покоління.

Очевидно, знищити явище допінгу в олімпійському спорті у зв'язку з сучасними тенденціями розвитку фармакології та генної інженерії практично неможливо. З ним, мабуть, можна лише боротися, щоб запобігти занепадові принципів олімпізму. Боротьба ця повинна ґрунтуватися на комплексній, систематичній і специфічній педагогічній діяльності [1, 7, 8].

На жаль, тему допінгу та боротьбу з ним не вивчають учні ЗОШ та студенти ВНЗ на заняттях з фізичного виховання. Навчальні плани ВНЗ у сфері фізичного виховання і спорту містять недостатню кількість інформації про проблеми допінгу, що позначається на освіченості їх випускників. Вважаємо, що слід активніше використовувати освітньо-інформаційні ресурси світу в боротьбі з цим явищем. Підготовлений спеціаліст володітиме знаннями про шкідливий вплив допінгу на організм людини, що дасть змогу поінформувати учнівську і студентську молодь, а отже, можливо, вбереже її в майбутньому від вживання допінгу [6, 8].

Мета дослідження – розробити та експериментально перевірити ефективність програми антидопінгової освіти студентів вищих навчальних закладів з фізичного виховання і спорту та критеріїв оцінювання їх антидопінгової компетентності.

Методи та організація дослідження. Для розробки програми та методики формування ціннісних орієнтацій в системі антидопінгової освіти студентів ВНЗ з фізичного виховання і спорту було проведено комплексне соціологічне дослідження, яке складалося з трьох блоків – анкетного опитування спортсменів різного рівня підготовки ($n = 272$), фокус-групового інтерв'ю висококваліфікованих спортсменів ($n = 14$), експертного опитування провідних фахівців в області допінгу і керівників спортивних федерацій Росії ($n = 35$) [3].

На основі даних отриманих в результаті комплексного соціологічного дослідження, а також при аналізі вимог державного освітнього стандарту до випускника ВНЗ фізичної культури, нами була розроблена антидопінгова складова моделі фахівця з фізичної культури і спорту.

У процесі побудови антидопінгової складової були виділені якості фахівця і їх характеристика з точки зору антидопінгової боротьби, необхідні для здійснення професійних обов'язків в умовах актуалізації та загострення проблеми допінгу у спорті і суспільстві [15].

Отже, антидопінгова компетентність – це сукупність професійних і антидопінгових знань, умінь і навичок, що забезпечують можливість ефективної антидопінгової діяльності в процесі реалізації професійних завдань.

Виходячи з отриманих результатів дослідження та аналізу літературних джерел, виділено три рівня сформованості антидопінгової компетентності – професійно-знавчий, базовий і індивідуально-адаптивний [15, 16].

Крім того, на основі побудованої антидопінгової складової моделі фахівця з фізичної культури і спорту, розроблені критерії (пізнавальний, ціннісний, поведінковий) та показники сформованості антидопінгової освіти студента, як наслідок, рівня його антидопінгової компетентності. Кожен з представлених критеріїв покликаний виявити ступінь засвоєння кожного компонента антидопінгової освіти.

Головним результатом розробки теорії антидопінгової освіти стало формування його поняття. Воно звучить так: антидопінгова освіта – це процес навчання, виховання і розвитку особистості, спрямований на формування системи теоретичних і практичних знань, умінь, ціннісних орієнтацій, поведінки і діяльності в дусі неприйняття допінгу, що забезпечують відповідальне ставлення до самого себе, повагу до правил змагань, суперникам, глядачам. Основою нашої роботи стало побудова методики формування ціннісних орієнтацій антидопінгової спрямованості в освітньому процесі студентів ВНЗ фізичної культури [12].

Мета методики – запобігання навмисного або ненавмисного застосування заборонених речовин і методів студентами, спортсменами, поширення їх тренерами; пропаганда принципів фейр плей; виховання почуття нетерпимості допінгу у студентів ВНЗ які здійснюють підготовку майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту.

Методика формування ціннісних орієнтацій антидопінгової спрямованості студентів являє собою комплекс освітніх заходів, покликаних формувати в учнів певний рівень антидопінгової компетентності. Особливістю методики є те, що вона може і повинна бути реалізована на базі ВНЗ з фізичної культури як центрів спортивної науки і освіти. Усі заходи в рамках методики узгоджуються з існуючими навчальними планами і розглядаються як невід’ємна частина кадрової підготовки студентів спортивних ВНЗ. Методика включає в себе курс лекцій, в яких детально розповідається про історію розвитку допінгу і боротьбу з ним, про існуючі нині заборонені речовини і їх негативний вплив на організм людини, про нормативні документи, які торкаються допінгу.

Крім того, в рамках реалізації методики проводяться спеціальні семінари, в тому числі і в ігровій формі, спрямовані на створення негативного образу допінгу у студентів. Нами був розроблений ряд спеціальних семінарів, об’єднуючих виховне і освітнє спрямування: особистісне моделювання, студентам пропонується описати, щоб вони відчули, якби їх викрили в застосуванні допінгу на великих змаганнях або якби вони дізналися про негативні для здоров’я наслідки застосування допінгу[4].

Результати досліджень. Для визначення ефективності методики формування ціннісних орієнтацій антидопінгової спрямованості в освітньому процесі студентів ВНЗ сфери фізичного виховання і спорту була здійснена формуюча частина педагогічного експерименту, яка включила в себе проведення занять з антидопінгової освіти, в рамках відповідного курсу, у двох групах – експериментальної і контрольної.

Групи сформовані зі студентів третього курсу спеціальності “фізичне виховання і спорт”. Кожна група складалася з 15 осіб.

Заняття в контрольній групі проводилися за змістом рекомендованим Всесвітнім антидопінговим кодексом, яка широко використовується при проведенні занять з антидопінгової освіти в збірних командах, серед спортсменів клубних команд і в ряді дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Заняття в експериментальній групі проводилися за розробленою нами програмою і методикою антидопінгової освіти, яка крім використання традиційних, широко поширених методів навчання, була орієнтована на індивідуалізацію процесу навчання, виховання моральних установок неприйняття допінгу, на розвиток творчих здібностей студентів, а також розвиток гуманно орієнтованої системи почуттів і переживань вільної від негативного впливу допінгу [14].

З метою визначення рівня готовності студентів до занять з антидопінгової освіти, можливостей використання отриманих знань у майбутній професійній діяльності та визначення антидопінгової компетентності, були проведені анкетне опитування на предмет ставлення до проблеми допінгу, тест, на визначення ціннісних орієнтацій (заснований на методиці М. Рокича), тест на знання в області допінгу і боротьби з ним, ситуа-

ційний тест, що визначає дії в складних ситуаціях, пов'язаних з можливістю порушення антидопінгових правил [9].

За всіма пунктами анкети, в якій студентам пропонувалося висловити своє ставлення до проблеми вживання допінгу, спостерігається позитивна динаміка. Результати підсумкової діагностики виявили значні зміни у ставленні до серйозності проблеми допінгу, в його моральної легітимності, інтерес до нього.

На питання про те, чи подає спортсмен, викритий у застосуванні допінгу, поганий приклад молоді, показники обох груп у відповіді "так, подає" підвищилися, проте, зміна думки учасників експериментальної групи було більш значним – 20% навчаються до експерименту і 66,7% ($p < 0,01$) після. Заключні заняття в обох групах, особливо в експериментальній, показали, що в процесі навчання студенти зрозуміли – якщо спортсмен був викритий у вживанні допінгу, його образ автоматично повинен стати негативним в очах всього суспільства.

Значно зросла кількість суджень про необхідність боротьби з вживанням допінгу – 63,3% до початку навчання проти 83,3% ($p < 0,05$), після за результатами відповідей обох груп. Студенти експериментальної групи показали значну зміну власних суджень з даного питання, висловив у необхідності боротьби з вживанням допінгу по закінченні навчання в 80% випадків, проти 46,7% ($p < 0,05$), на початку.

Отримані дані переконливо свідчать про ефективність педагогічного впливу і про формування найважливіших елементів антидопінгової компетентності – почуття неприйняття допінгу і правової свідомості. Найбільша різниця показників спостерігається у відповідях на запитання: "Що Ви порадили б вашим друзям або близьким, якби вони вирішили зайнятися великим спортом?". У контрольній групі негативна динаміка відповідей, оскільки після закінчення експерименту рекомендували б вживати допінг, але "таємно", 33,3% учнів, до вивчення курсу – 26,7% ($p > 0,05$), В експериментальній групі до початку навчання 60% студентів рекомендували б вживати допінг так, щоб не попастися, а після навчання ця цифра знизилася до 6,7% ($p < 0,01$).

Дані показники переконливо свідчать про ефективність запропонованої педагогічної методики, заснованої на індивідуальному, особистісно-орієнтованому підході та комплексі активних методів навчання, що дозволяють не тільки оволодіти знаннями про допінг, але і переконати відмовитися від нього, прищепити неприязнь до даного явища.

Згідно з отриманими даними, в результаті навчання, в експериментальній групі підвищилася орієнтація студентів на важливі для формування антидопінгової компетентності основоположні цінності пізнання (розширення кругозору) – з 25% до 42% ($p < 0,01$), інтелектуального і морального розвитку з 40% до 59,3% ($p < 0,01$), чесності з 56,3% до 60,7% ($p > 0,05$), дисциплінованості з 52,3% до 62,3% ($p < 0,01$). У контрольній групі подібні результати нижче.

Підвищилася оцінка такої важливої для особистості в цілому і спортсмена в особливості цінності як "відповідальність", яка входить до числа основних антидопінгових цінностей. Формуючи в рамках занять з антидопінговому утворенню соціальну, правову і моральну відповідальність студента, спортсмена, тренера, можливо знизити рівень моральної легітимності допінгу у свідомості спортивної громадськості.

Для виявлення рівня освіченості по темі допінгу нами була розроблена система оцінки отриманих знань, яка включала в себе, крім виступу на спеціальних семінарах, що визначають рівень освоєння кожного з розділів курсу, також "ситуаційне тестування" і тест на знання проблеми допінгу. Метод "ситуаційного тестування" заснований на виборі дій у ситуаціях, пов'язаних з можливим вживанням допінгу, проходженням допінг-контролю, оформленням антидопінгових документів і т. д. Студент повинен правильно вирішити, як йому вчинити в тих чи інших обставинах і аргументувати свою

відповідь. Кожному пропонується п'ять ситуацій, подальша ситуація складніша за попередню.

Встановлено, що студенти, які пройшли навчання за пропонованою методикою, в 83% випадків вибирали правильний варіант дій, у той час як студенти контрольної групи вірно відповіли лише в 68% випадків ($p < 0,05$). За результатами підсумкового тесту на знання також виявилось істотне перевага студентів експериментальної групи, які вибирали вірний варіант відповіді у 85% випадків. Середній показник студентів контрольної групи також виявився досить високим і становив 73%.

На підставі проведених досліджень було визначено рівень розвитку антидопінгової компетентності для кожного учня студента. У порівнянні з періодом до початку навчання даний показник підвищився у студентів обох груп. При цьому встановлено, що студенти експериментальної групи підвищили рівень антидопінгової компетентності в більшій кількості випадків, ніж студенти контрольної групи. У результаті впливу розробленої методики професійно-значущим рівнем антидопінгової компетентності стали володіти 28,9% учнів (в контрольній групі – 17,9%, $p < 0,05$), базовим рівнем – 50,6% (у контрольній групі 35,5%, $p < 0,01$) (16).

Це може говорити як про ефективність застосовуваних методик, так і про те, що на заняттях інших дисциплін антидопінгова компетентність студентів практично не формується [13].

Висновок

Підводячи підсумок експерименту, необхідно констатувати, що розроблена і впроваджена в навчальний процес студентів зі спеціальності фізичне виховання і спорт програма і методика формування ціннісних орієнтацій антидопінгової спрямованості вірогідно підвищила рівень антидопінгової компетентності студентів і може бути рекомендована для широкого впровадження в систему підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту.

1. Виконавчий директор Олімпійських ігор МОК відвідав західну Україну : новини НОК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nok-ukr.org/ua/news/2010/11/29/4511.htm>.
2. Энциклопедия олимпийского спорта : в 5 т. / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олімпійська література, 2004. – 584 с.
3. Захаров, М. А. Допинг в спорте как социально-психологический феномен / М. А. Захаров, Ф. Н. Солдатенков // Социология. Журнал Российской социологической ассоциации. – М., 2008. – № 1. – С. 115–131.
4. Моросанова В. И. Личностные аспекты саморегуляции произвольной активности человека / В. И. Моросанова // Психологический журнал. – 2002. – Том 23, № 6. – С. 29–33.
5. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nadc.org.ua/ua/conv_2.html.
6. Олійник Ю. О. Олімпійська освіта в системі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 – Фізична культура. Фізичне виховання різних груп населення / Олійник Юрій Омелянович. – Івано-Франківськ, 2012. – 20 с.
7. Олійник Ю. О. Олімпійська освіта майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту / Юрій Олійник // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура. – 2011. – Вип. 13. – С. 81–96.
8. Олійник Ю. О. Сучасні проблеми спорту в Україні та олімпійське майбутнє держави / Ю. О. Олійник, В. С. Яцків // Збірник наукових праць. – Вип. VI, част. II. / Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука. – Рівне, 2009. – С. 41–50. (Роль здобувача полягала у формуванні проблеми, визначення мети і завдань, а також здійсненні аналізу теоретичних результатів дослідження).
9. Папуткова Г. А. Концепція практико-орієнтованого професійно-екологічного формування в вищій школі / Г. А. Папуткова // Педагогическая наука и образование : тематический сборн. науч. трудов. Вып. 6. – Челябинск : Чел ГНОЦ УрО РАО, 2006. – С. 88–93.
10. Родиченко В. С. Антидопинг XXI века: оптимистический сценарий [Електронний ресурс] / В. Родиченко. – Режим доступу : http://www.rezeptsport.ru/dope/0_7.php.

11. Ратнер А. Б. МОК и борьба с допингом в спорте на современном этапе [Электронный ресурс] / А. Б. Ратнер. – Режим доступа : <http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2001n7/P9-10.htm>.
12. Солдатенков Ф. Н. Антидопинговое образование на основе ценностей олимпизма – перспективное направление в подготовке молодых спортсменов и тренеров / Ф. Н. Солдатенков // Россия – спортивная держава – 2010 : матер. Всерос. форума. – М., 2010. – С. 307–309.
13. Солдатенков, Ф. Н. Современное состояние антидопингового движения и возможности его развития в рамках физкультурно-спортивного образования / Ф. Н. Солдатенков // Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта.– 2010. – № 2 (60). – С. 112–116.
14. Фатеев В. А. Формирование готовности будущего учителя физической культуры к реализации лично-ориентированного подхода / В. А. Фатеев // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – М. : Теория и практика физической культуры, 2007. – № 6. – С. 63–65.
15. Хуторской А. В. Методика лично-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : пособие для учителя / А. В. Хуторской. – М. : Владос, 2005. – 383 с.
16. Якиманская И.С. Разработка технологии лично-ориентированного обучения / И.С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – №2. – С. 31–42.

References:

1. “Executive director of the Olympic Games of IOC visited Western Ukraine, News of the NOC of Ukraine” [“Vykonavchyi dyrektor Olimpiiskykh ihor MOK vidvidav zakhidnu Ukrainu: novyny NOK Ukrainy”], available at: <http://www.nok-ukr.org/ua/news/2010/11/29/4511.htm>
2. Platonov, V.N. (2004), *Encyclopedia of the Olympic sports: in 5 volumes*. [Encyklopediya olympiiskogo sporta: v 5 t.], Olimpiiska literatura, 584 p.
3. Zakharov, M.A., Soldatenkov, F.N. (2008), “Doping in sports as a social-psychological phenomenon” [“Doping v sporte kak sotsyal'nopsyhologicheskii fenomen”], *Sociologiya. Zhurnal Rossiiskoi sotsiologicheskoi associatsii*, No. 1, pp. 115–131.
4. Morosanova, V.I. (2002), “Personal aspects of self-regulation of any human activity” [“Lichnostnye aspekty samoregulyatsii proizvol'noi aktivnosti cheloveka”], *Psihologicheskij zhurnal*, Vol. 23, No. 6, pp. 29–33.
5. “International convention about fighting against doping in sports” [“Mizhnarodna konventsiiia pro borotbu z dopinhom u sporti”], available at: <http://www.nadc.org.ua/ua/conv2.html>
6. Oliynyk, Yu.O. (2012), *The Olympic education in the system of the training of future specialists in physical training and sports: author's thesis* [Olimpiiska osvita v systemi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu: avtoref. dis. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu], Ivano-Frankivsk, 20 p.
7. Oliynyk, Yu.O. (2011), “The Olympic education of the future specialists in physical training and sports” [“Olimpiiska osvita maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu”], *Visnyk Prykarpatskoho universytetu*, Series: Physical culture, No. 13, pp. 81–96.
8. Oliynyk, Yu.O., Yatskiv, V.S. (2009), “Modern problems of sports in Ukraine and the Olympic future of the state”, *Collection of scientific papers, Issue No. VI, Part. No. II* [“Suchasni problemy sportu v Ukraini ta olimpiiske maibutnie derzhavy”], Zbirnyk naukovykh prats, Vypusk VI, chast. II], International Economic and Humanities University named after Stepan Demianchuk, Rivne; pp. 41–50.
9. Paputkova, G.A. (2006), “The concept of practice-oriented vocational and environmental education in higher education”, *Pedagogical science and education: Thematical collection of scientific works, Issue No. 6* [“Konceptsiya praktiko-orientirovannogo professional'no-ekologicheskogo obrazovaniya v vysshei shkole”], *Pedahohicheskaya nauka i obrazovaniye: Tematicheskii sborn. nauch.trudov*, Vyp. 6], Chel GNOC UrO RAO, Chelyabinsk; pp. 88–93.
10. Rodichenko, V.S., “Anti-doping of the 20th century: optimistic scenario” [“Antidoping XXI veka: optimisticheskii scenarij”], available at: http://www.rezeptsport.ru/dope/0_7.php
11. Ratner, A.B., “The IOC and fight against doping in sports at a contemporary stage” [“MOK i borba s dopingom v sporte na sovremennom etape”], available at: <http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2001n7/P9-10.htm>
12. Soldatenkov, F.N. (2010), “Anti-doping education basing on the values of the Olympism – a prospective direction in the training of young sportsmen and trainers”, *Russia – Country of Sports – 2010: Materials of All-Russia forum* [“Antidopingovoe obrazovanie na osnove cennostei olimpizma – perspektivnoe napravlenie v podgotovke molodyh sportsmenov i trenerov”, Rossiya – sportivnaja derzhava – 2010: mater. Vseros. foruma], Moscow; pp. 307–309.
13. Soldatenkov, F.N. (2010), “Modern state of anti-doping movement and the possibilities for its development within the frames of physical and sports education” [“Sovremennoe sostoyanie antidopingovogo dvizheniya i vozmozhnosti ego razvitiya v ramkah fizkul'turno-sportivnogo obrazovaniya”], *Uchenye zapiski universiteta imeni P.F. Lesgafta*, No. 2 (60), pp. 112–116.

14. Fateev, V.A. (2007), "Formation of readiness of the future teacher of physical education to the realization of the personality-oriented approach" ["Formirovanie gotovnosti budushhego uchitelya fizicheskoi kul'tury k realizacii lichnostno orientirovannogo podhoda"], *Teoriya i praktika fizicheskoi kultury*, No. 6, pp. 63–65.
15. Khutorskoi, A.V. (2005), *Methods of student-oriented teaching. How to teach everyone in different ways?: A guideline for a teacher* [Metodika lichnostnoorientirovannogo obucheniya. Kak obuchat' vseh po-raznomu?: Posobie dlya uchitelya], Vlado, Moscow, 383 p.
16. Yakimanskaya, I.S. (1995), "Development of technology for studentoriented learning" ["Razrabotka tehnologii lichnostno-orientirovannogo obucheniya"], *Voprosy psikhologii*, No. 2, pp. 31–42.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Ткачівська І.М.